

Stanowisko
XV Kongresu Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 17 września 2014 roku
w sprawie
warunków wykonywania zadań oświatowych
przez samorządy wiejskie

Uczestnicy XV Kongresu Gmin Wiejskich stwierdzają, że aktualne pozostają wszystkie tezy i wnioski stanowiska Zgromadzenia Ogólnego ZGWRP z maja br.

Wyrażają jednocześnie ubolewanie, że przygotowany wspólnie przez stronę samorządową i rządową projekt nowelizacji ustawy Karta Nauczyciela, wbrew zapewnieniom Rządu RP, nie został skierowany do Parlamentu.

Samorządy gmin wiejskich prowadzą zadania oświatowe z najwyższą starannością i dbałością o warunki edukacji i wychowania młodego pokolenia. Determinacja w tej sprawie nie sprowadza się tylko do finansowania znacznej części tych zadań ponad kwotę części oświatowej subwencji ogólnej ze środków własnych, lecz także do przemyślanych zabiegów organizacyjnych, traktowanych czasem z zewnątrz jako łamanie prawa lub co najmniej ryzykowną jego interpretację.

Według oficjalnych danych w latach 2009-2012 kwota przeznaczona przez samorządy ponad otrzymywaną z budżetu państwa część oświatową subwencji ogólnej wzrosła z 6 do 7,5 mld złotych. Największy przyrost tej kwoty nastąpił w gminach wiejskich. Dał o sobie znać system finansowania zbudowany dla innych czasów i innych organizacyjnych priorytetów. Zasada „pieniądz idzie za uczniem”, w postaci swoistego bonu okazała się zabójcza dla małych szkół wiejskich z pustoszejącymi klasami. Udział wydatków oświatowych w budżetach wielu gmin wiejskich przekroczył 60%, a koszt kształcenia jednego ucznia osiągnął nawet indywidualnie poziom ponad 18 tysięcy złotych. Poziom 9-12 tys. złotych jest w gminach wiejskich dość powszechny.

Wobec pasywnej postawy Ministerstwa Edukacji Narodowej samorządy wiejskie wykazały ogromną odpowiedzialność, podejmując trudny proces racjonalizacji oświatowych wydatków pomimo niesprzyjającemu temu procesowi prawu. Wiązał się on także, choć nie tylko, z likwidacją szkół lub ich przekształcaniem. Nie mieliśmy i nadal nie mamy w tej sprawie sojuszników. Kuratorzy oświaty są w większości otwarcie wrogo nastawieni do procesu racjonalizacji sieci szkolnej, przy milczącej aprobach Ministerstwa Edukacji Narodowej. Procesy przekształcania wspierają jedynie nieliczne organizacje pozarządowe.

Słowa najwyższego uznania należą się więc tym paniom i panom wójtom, którzy wykazując odpowiedzialność za sprawy publiczne powierzone im przez wyborców, wbrew populistycznym akcjom protestacyjnym środowisk politycznych i związkowych, doprowadzili do racjonalizacji sieci szkolnej poprzez właściwe jej zorganizowanie lub poprzez uratowanie małych szkół procesem przekształcenia w szkoły stowarzyszeniowe. Niestety, ten sposób ratowania małych szkół wiejskich nie w każdym środowisku i nie w każdej sytuacji jest możliwy. Nie jest to także sposób do powielenia w skali całego kraju. Kluczem do rozwiązania tego problemu jest zmiana prawa oświatowego.

Pożądany kierunek tych zmian jest znany stronie rządowej i parlamentarnej, bowiem dialog toczy się już wiele lat.

Już kilka lat temu przedstawiliśmy propozycję modyfikacji algorytmu, wg którego naliczana jest część oświatowa subwencji ogólnej dla samorządów w taki sposób, by uwzględnił koszt kształcenia ucznia w oddziale. Zabiegaliśmy od dawna o opracowanie standardów edukacyjnych, które umożliwiłyby wycenę realizacji zadań oświatowych przez samorządy. Przygotowaliśmy projekt nowelizacji ustawy o systemie oświaty w zakresie zwiększenia uprawnień organów prowadzących. Przygotowaliśmy samorządowy projekt nowelizacji ustawy Karta Nauczyciela, na podstawie którego, po serii kilkunastu spotkań z

szerokim środowiskiem naukowym i związkowym, powstał rządowy projekt nowelizacji tej ustawy. Niestety, dotychczas nie skorzystano z efektów tej pracy.

Nie podjęto żadnych prac nad zmianą systemu finansowania zadań oświatowych, nie podjęto także prac nad opracowaniem standardów edukacyjnych. Ustawa o systemie oświaty jest często zmieniana, lecz nie skorzystano z samorządowego projektu jej nowelizacji. Nawet nowelizacja Karty Nauczyciela, uzgodniona i w zasadzie akceptowana przez wszystkie zainteresowane strony, utknęła w rządowych szufladach.

Powyższy, krótki opis sytuacji, w której przychodzi nam organizować i finansować lokalnie zadania edukacyjne jest niezbędny, by uświadomić palącą potrzebę zmiany prawa oświatowego.

Najbardziej aktualne zadania związane ze skutkami obniżenia wieku szkolnego, rządowym programem bezpłatnych i dotowanych podręczników oraz de facto nowymi zadaniami w zakresie prowadzenia wychowania przedszkolnego nakładają się na te wcześniej wymienione, nierozwiązane problemy. Oczekujemy:

- nowelizacji prawa oświatowego, szczególnie Karty Nauczyciela,
- podjęcia prac nad systemem finansowania i standaryzacją zadań oświatowych,
- subwencjonowania wychowania przedszkolnego,
- doprecyzowania przepisów dotyczących dotowania podręczników szkolnych i urealnienia wysokości dotacji na ten cel.

Edukacja to najważniejsze wspólne zadanie administracji rządowej i samorządowej. Bez partnerstwa, bez chęci wspólnego rozwiązywania problemów i szukania najlepszych rozwiązań obie strony skazane są na porażkę. Dla dobra młodego pokolenia Polaków apelujemy do Rządu i Parlamentu RP o pilne podjęcie prac nad nowelizacją prawa oświatowego.